

Академик Рајко Кузмановић

ИЗЛАГАЊЕ НА ПРОМОЦИЈИ
другог тома Енциклопедије Републике Српске
(Бања Лука, 12.12.2018. у 13,00 часова)

Веома поштовани скупе,
Уважени љубитељи књиге, културе и умјетности,
Госпође и господо,

Чини ми велико задовољство да вас све скупа поздравим и захвалим што сте данас дошли овдје у Академију наука и умјетности, стјечиште и средиште науке и културе, да саслушате кратке бесједе о другом тому Енциклопедије Републике Српске.

И, ево, тим поводом стојим овдје пред вама часним људима, носиоцима објективне истине, културе мира и прогреса и бољег сутра, које сви прижељкујемо. Говорићу о путевима и странпутицама настанка и значаја *Енциклопедије*, с нагласком на други том. Жеља ми је да покажем, барем дјелимично, да данашња територија Републике Српске није никада била непозната, јер историјски споменици и чињенице говоре да је на тим просторима вајкада бујао живот и да имамо снаге и жеље да све то забиљежимо у Енциклопедији и на пригодан начин представимо јавности.

Још увијек ми се роје мисли о томе шта рећи овом приликом, с обзиром на вријеме и предмет излагања и значај Енциклопедије за сваку државу и народ, па и за нас. Зато би било најбоље говорити кратко, а рећи много. Али, готово да то није могуће. Ипак, увјерен сам да ћу наћи мјеру. Јер, мјера је битна у свим приликама човјекова живота, па и у науци и култури и оваквим приликама. Још је старогрчки филозоф Хераклит рекао да је мјера основ свега постојећег и каже: „Свијет овај исти за све није створио ни један бог, ни један човјек, он је био, јест и биће ватра што се с мјером пали и с мјером гаси“. Заиста сјајно речено и за све прилике примјењиво.

2. Представљање или промоција књига, а посебно оваквих као што су енциклопедије и лексикони, **битно се разликују од многих других манифестација**, које се одржавају готово свакодневно. Разлог томе је што се промоције књига, научних и умјетничких дјела

организују у част науке, културе, умјетности, образовања, племенитости и дарова људског ума. Још у Старој Грчкој организоване су промоције. Њима је наговјештавано да долазе нови људи, нова дјела и нове идеје. Зато је и наша промоција значајна и разликује се од многих других, поготово због тога што се ова Енциклопедија први пут појављује у цјелокупној нашој културној историји.

3. Енциклопедије су ријетке књижевне врсте. Мање се пишу и објављују, јер је то захтјеван државни, а у овом случају главни пројекат Републике Српске, кога не пишу појединци – аутори, већ бројни сарадници научни и стручни посленици.

За *Енциклопедију* као изузетну књигу још су француски енциклопедисти Дидро, Волтер и други, прије више од 250 година казали да је она краљица књига. Као што данас правници кажу за устав, да је он *lex superior* (закон над законима), тако бисмо и ми за Енциклопедију рекли да је она књига над књигама.

4. Очигледно да Енциклопедију може писати искључиво стручни тим редактора, уредника, лектора, историчара, умјетника и других стручњака. Писање, не само што је захтјевно, већ је и дугорочно и скупо. Никада се и нигдје у свијету не одређује рок израде Енциклопедије, јер израда зависи од бројних фактора на које се тешко може утицати. Многи то не разумију, па је развој енциклопедистике и њено писање праћено вербалним и писаним нападима, посебно је то било у вријеме писања француске енциклопедије. Било је таквих атака и у другим земљама, па и код нас у Републици Српској, гдје је жута штампа писала да смо спори и да је неизвјесно штампање Енциклопедије. А, ми мислимо да имамо добро пролазно вријеме, како би то казали спортисти, јер смо већ издали два тома, а трећи је у припреми.

5. Да би се било гдје, па и код нас приступило изради Енциклопедије нужно је остварити неколико битних претпоставки. Прва је, да постоји зрелост народа (нације) да осјећа потребу да има Енциклопедију у којој ће представити своју баштину као цивилизацијско дјело. Друга је претпоставка да постоји институција која може преузети на себе одговорност израде *Енциклопедије*. Треће је да постоје кадрови (стручни људи) за тако

одговоран посао. **И, четврто** да су Народна скупштина, Влада и председник Републике подржали израду Енциклопедије као главни вишегодишњи пројекат Републике. На срећу у Републици Српској постоје барем приближно сва четири услова (претпоставке). Треба овом приликом напоменути да смо имали и имамо помоћ САНУ и Матице Српске, као нпр. да су дали рецензенте.

6. Идеја да се пише *Енциклопедија Републике Српске* потекла је 2007. године, а иницирали су је чланови наше Академије наука и умјетности, међу којима су академик Раде Михаљчић и моја маленкост, тада као председник Републике и председник Академије. Пошло се од тога да израда *Енциклопедије* **треба да буде главни и дугорочни пројекат** који ће Академија реализовати. Влада Републике Српске прихватила је иницијативу, а потом је, крајем 2007. године, **Народна скупштина Републике Српске донијела Закон о Енциклопедији**. Њиме се *Енциклопедија* дефинише као национална енциклопедија општег типа, а израда *Енциклопедије* повјерена је Академији наука и умјетности Републике Српске. Овом приликом желим истаћи да Влада Републике Српске сваке године буџетом одобри одговарајућа средства за рад на Енциклопедији, на чему смо им захвални.

7. Академија наука и умјетности Републике Српске упустила се у потхват израде *Енциклопедије*, без искуства и без „утабане стазе“ за овај посао и без довољно кадра, али гоњени великом жељом, вољом и напором и коришћењем свих расположивих научних и стручних капацитета, успјешно обављамо овај посао. Снажан мотив за такву одлуку биле су, поред осталог, и ријечи у свијету признатог српског научника **Милутина Миланковића**, који каже да и мале средине и народи могу дати велики допринос науци, што илуструје снажном мишљу, која гласи **„величина колијевке не одређује величину новорођенчета“**. И, ето, и ми смо мали у Републици Српској, па ипак радимо на изради великог дјела *Енциклопедије Републике Српске*, као **најзначајнијег, највећег и најзахтјевнијег вишегодишњег пројекта**.

8. *Енциклопедија* треба да послужи као лична карта и незаобилазан приручник систематизованог знања из разноврсних научних дисциплина, културе и умјетности, да послужи широком

кругу корисника, а прије свега, да допринесе ширењу знања о Републици Српској и заштити нашег идентитета – језика, писма, историје, културе и традиције. У њој посебне одреднице имају личности свих националних припадности које су оставиле трага у историјском, културном, духовном и другом наслеђу или они који су својим дјеловањем афирмисали Републику Српску. **Енциклопедија очигледно има снажну друштвену улогу, јер се заснива на народном интересу и провјереним чињеницама сигурне провенијенције из прошлости и садашњости, а што и антиципира будућност.**

Већ првим и другим томом *Енциклопедије* показано је да ово подручје које покрива Република Српска није никада било „*terra incognita*“, већ је у њему бујао живот кроз вјекове. Да је то тачно говори чињеница да је до сада регистровано око 75 локалитета историјске баштине. Савременост се надограђује и усмјерава се ка будућности.

9. Енциклопедија Републике Српске је јединствена и по томе што у свих шест томова обухвата сва насељена мјеста у Републици Српској, којих има 2.737, распоређених у 57 општина и 7 градова, од којих је обрађено и штампано 338 у првом и 368 у другом тому. Такође је обрађено 12 општина и 6 градова, са почетним словима А, Б, В, Г. Поред насељених мјеста обухваћене су све основне и средње школе и факултети, вјерски и историјски објекти. Обухваћене су познате личности свих професија и занимања и др. Све су то специфичности наше *Енциклопедије*.

10. Како сам већ рекао, почели смо радити прије 10 година. Након доношења Закона о Енциклопедији, Влада је прво именовала Уређивачки одбор, а потом је Уређивачки одбор именовано главног редактора, уреднике, Централну редакцију, лекторе, стручне сараднике, те именовано стручне редакције (нпр. редакцију за науку, културу, привреду, спорт, религију, војску, управу, правосуђе и др).

Рад је организован на прикупљању података и утврђивању азбучника, путем данашњих 15, а раније 28 стручних редакција и око 250 сарадника. Први значајан резултат послјије 3-4 године рада је,

11.384 прикупљених одредница, које су стављене у базу података. Након тога пришло се конкретној изради томова Енциклопедије.

И, ево, резултат овог упорног и сложеног рада на Енциклопедији је први и овај други том кога представљамо. Поред првог и другог тома радимо интензивно на трећем тому, који ће изаћи из штампе највјероватније крајем 2019. године. Такође је понешто припремљено за остала три тома, јер по садашњој процјени Енциклопедија ће имати највјероватније 6 томова.

Поштовани,

11. Желио бих још укратко, напросто статистички, нешто рећи о другом тому *Енциклопедије*, иако ће моје колеге говорити конкретно о Енциклопедији.

Други том, кога представљамо, има 760 страница, формата А4. Књига је увезана тврдим корицама, са златотиском, и уређена је по традиционалним енциклопедијским ликовним принципима. Текст је сложен двостубачно и штампан је ћириличким писмом у 2.000 примјерака.

У овом тому **обрађене су 1.450 одредница и 222 пододреднице.** Уграђено је **520 фотографија** личности, објеката, историјских докумената, часописа, те **17 карата.** Обрађено је **368 насељених мјеста**, укључујући и шест административних центара: Вишеград, Власеница, Вукосавље, Гацко, Градишка и Горњи Рибник.

У овом тому одреднице су обухватиле 28 научних области сврстаних у 15 стручних редакција, од којих је највише одредница насељених мјеста – 368 или 26,00%, затим историјских 240 или 16,55%, из области високог образовања 179 или 12,34%, спорта 76 или 5,80% итд.

Изласком другог тома *Енциклопедије Републике Српске* из штампе убрзано смо започели главну фазу овог пројекта. Наставићемо да радимо и на осталим томовима до завршетка пројекта, односно шестог тома.

На крају желио бих рећи, да је ПРВИ ТОМ добио прошле године прву награду на сајму књига у Београду, КАО ИЗДАВАЧКИ ПОДУХВАТ ГОДИНЕ ЗА ДИЈАСПОРУ. Такође је у септембру ове године на Сајму књига у Бањој Луци први том добио ПОСЕБНУ СЕПЦИЈАЛНУ НАГРАДУ.

ОВЕ ГОДИНЕ ДРУГИ ТОМ ДОБИО ЈЕ СПЕЦИЈАЛНУ НАГРАДУ НА БЕОГРАДСКОМ САЈМУ. Дакле, наш труд и квалитет Енциклопедије добија важна признања.

То нас обавезује да наставимо овим темпом рада и завршимо овај пројекат, који ће како смо већ навели имати шест томова. Надам се да хоћемо.

И на самом крају,

Хвала вам што сте ме саслушали.